

7. Holionko, N.H. (2013). Svitovi tendentsii elektronnoi komertsii u farmatsevtichnii haluzi [Global trends in e-commerce in the pharmaceutical industry]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Vyp. 115, Ch. I, 146–150 [in Ukrainian].
8. Khamula O.O., Khamula, O.H., Mishchenko, N.H. (2011). Elektronna ta tradytsiina komertsii: sutnist, zmist, spilni i vidminni rysy [Electronic and traditional commerce: essence, content, common and distinctive features]. *Naukovi zapysky*, 4 (37), 93–99 [in Ukrainian].
9. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti. (02.03.2015). [About licensing of economic activities]. Zakonu Ukrainy № 222-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia pereliku orhaniv litsenzuvannia ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy (05.08.2015) [On approving the list of licensing authorities and recognizing as invalid certain resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 609. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-Text> [in Ukrainian].
11. Pro vnesennia zmin do st. 19 Zakonu Ukrainy «Pro likarski zasoby» shchodo zdiisnennia elektronnoi rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy (17.09.2020) [On making changes to Art. 19 of the Law of Ukraine "On Medicinal Products" regarding electronic retail trade of medicinal products]. Zakon Ukrainy № 904-IKh. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/904-20/ed20210327#n8> [in Ukrainian].
12. Pro likarski zasoby (04.04.1996). [About medicines]. Zakon Ukrainy № 123/96-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z vyrobnytstva likarskykh zasobiv, optovoi ta rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, importu likarskykh zasobiv (krim aktyvnykh farmatsevtichnykh inhrediientiv) (30.11.2016). [On the approval of the Licensing conditions for conducting business activities in the production of medicinal products, wholesale and retail trade of medicinal products, import of medicinal products (except for active pharmaceutical ingredients)]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 929. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016#Text> [in Ukrainian].
14. Pro vnesennia zmin do Litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z vyrobnytstva likarskykh zasobiv, optovoi ta rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy, importu likarskykh zasobiv (krim aktyvnykh farmatsevtichnykh inhrediientiv) na vykonannia Zakonu Ukrainy vid 17.09.2020 № 904-IX «Pro vnesennia zmin do statti 19 Zakonu Ukrainy «Pro likarski zasoby» shchodo zdiisnennia elektronnoi rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy [On Amendments to the Licensing Conditions for Conducting Economic Activities for the Production of Medicinal Products, Wholesale and Retail Trade of Medicinal Products, and the Import of Medicinal Products (except for active pharmaceutical ingredients) pursuant to the Law of Ukraine dated September 17, 2020 № 904-IX «On Amendments to Article 19 of the Law of Ukraine «On Medicinal Products» regarding electronic retail trade of medicinal products: draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. proekt postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy. Retrieved from: https://www.dls.gov.ua/projects_reg_acts_d1%83 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 13.05.2021

УДК 349.2

Осіпов Юрій Володимирович,
здобувач Науково-дослідного інституту публічного права
e-mail: osipov.yrii11@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-6082-8494>

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Стаття присвячена визначенню особливостей реалізації права на звернення до адміністративного суду за суб'єктивним критерієм. Визначено, що фізичні та юридичні особи приватноправової приналежності як суб'єкти реалізації права на звернення до адміністративного суду характеризуються обсягом необхідної правосуб'єктності, що надає їм можливість реалізувати таке право. Зокрема загальна правосуб'єктність таких осіб передбачає можливість бути учасником публічно-правових відносин, а процесуальна – у межах публічно-правового спору, що передається на розгляд адміністративного суду. Причому для окремого суб'єкта може бути властивою спеціальна адміністративно-процесуальна правосуб'єктність, особливості якої зумовлюються предметним полем спірних відносин. У статті наводяться загальні та спеціальні умови для ініціації активізації механізму реалізації права на звернення до адміністративного суду. Автором визначено, що підставою для реалізації такого права є наявність доказової бази задля підтвердження реального порушення прав, свобод або законних інтересів особи з боку суб'єкта виконання управлінських функцій. Доведено, що суб'єкти владних повноважень як суб'єкти реалізації права на звернення до адміністративного суду є специфічною його групою, що наділені спеціальною адміністративною правосуб'єктністю, яка

Випуск 10. Спецвипуск. 2021

наділяє їх можливістю на законних підставах активізувати судові механізми захисту публічного інтересу. Своєю чергою, підставою для реалізації такого права є законодавче закріплення за суб'єктом владних повноважень відповідних прав та обов'язків, що забезпечують йому можливість бути стороною конкретної адміністративної справи.

Ключові слова: адміністративні суди, захист публічного інтересу, право на звернення до адміністративного суду, публічно-правовий спір, реалізація права, суб'єкт владних повноважень, суб'єктивні права та обов'язки, юрисдикція адміністративних судів.

Osipov Yu. GENERAL CHARACTERISTICS OF SUBJECTS EXERCISE THE RIGHT TO APPLY TO AN ADMINISTRATIVE COURT

The article is devoted to defining the specifics of the exercise of the right to apply to the administrative court according to the subject criterion. It was determined that individuals and legal entities under private law as subjects of the exercise of the right to apply to the administrative court are characterized by the amount of necessary legal personality, which gives them the opportunity to exercise such a right. In particular, the general legal personality of such persons involves the possibility of being a participant in public-legal relations, and the procedural one - within the framework of a public-legal dispute referred to an administrative court. Moreover, a special administrative-procedural legal personality may be characteristic of a separate subject, the peculiarities of which are determined by the subject field of disputed relations. The article provides general and special conditions for initiating activation of the mechanism for exercising the right to appeal to an administrative court. The author determined that the basis for the realization of such a right is the existence of an evidence base to confirm a real violation of a person's rights, freedoms, or legitimate interests by the entity performing management functions. It has been proven that the subjects of power as subjects of the exercise of the right to apply to the administrative court are a specific group of it, endowed with a special administrative legal personality, which gives them the opportunity to legally activate judicial mechanisms for the protection of the public interest. In turn, the basis for the realization of such a right is the legislative establishment of the relevant rights and obligations for the subject of authority, which provide him with the opportunity to be a party to a specific administrative case.

Key words: administrative courts, protection of public interest, right to appeal to an administrative court, public legal dispute, implementation of law, subject of power, subjective rights and obligations, jurisdiction of administrative courts.

Постановка проблеми. За загальним правилом, встановленим чинним законодавством, кожна особа вправі реалізувати своє право на звернення до адміністративного суду. Базовими при цьому є дві ключові засади: 1) порушення її прав з боку суб'єктів владних повноважень (у формулюванні статті 5 КАС України достатнім є припущення про те, що права, свободи або законні інтереси такої особи потенційно порушено, адже встановлення факту такого є прерогативою суду); 2) необхідність вчинення стороннім незацікавленим незалежним суб'єктом (адміністративним судом) захисних дій задля відновлення справедливості.

Із зазначеного можна констатувати, що обмежень у реалізації права на звернення до адміністративного суду не існує. Тим паче, що право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб гарантовано Конституцією України [1]. Насправді таке твердження є хибним, адже існує низка підстав, умов та передумов задля того, щоб потенційний учасник адміністративної справи набув відповідного статусу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представлена до аналізу проблематика має достатнє наукове вивчення. Зокрема, як приклад, М. Джафарова у 2010 році розкрила особливості інституту представництва в адміністративному судочинстві України [2], Н. Мазурик у 2017 році при аналізі суб'єктів права на доступ до адміністративно-юрисдикційного захисту досить ґрунтовно визначила шляхи оптимізації механізму звернення до компетентних суб'єктів владних повноважень, які своїми рішеннями могли б відновити порушене, оспорюване, невизнане право в порядку адміністративної скарги [3], а Я. Берназюк у 2020 році висвітлив окремі теоретичні та практичні аспекти правової проблеми щодо наявності у суб'єкта владних повноважень прав на звернення до адміністративного суду з позовом [4]. Втім попри таке ґрунтовне висвітлення цієї проблеми окремі її аспекти досі є актуальними та такими, що потребують подальшого вивчення.

Метою статті є визначення особливостей реалізації права на звернення до адміністративного суду за суб'єктивним критерієм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чинне законодавство надає можливість для реалізації права на звернення до адміністративного суду двом категоріям осіб – приватної та публічної приналежності, однак тільки щодо тих категорій адміністративних справ, що становлять межі його юрисдикційності. У першому випадку йдеться про фізичних та юридичних осіб, як носіїв суб'єктивних прав та обов'язків.

З адміністративно-правового дискурсу особи приватноправової приналежності здебільшого сприймаються як об'єкти публічно-управлінського впливу, адже врегулювання їхньої поведінки, встановлення мір її допустимості – є основним завданням держави, яка прагне утвердити відповідний правовий порядок функціонування суспільних відносин. Задля цього власне вчиняються різноманітні адміністративні дії, що можуть мати персоніфікований або загальний характер дії. Тому цілком логічним є формулювання пунктів 1–4 та 6 Кодексу адміністративного судочинства України [5] (далі КАС України) про можливість у порядку адміністративного судочинства визнати такі дії або їхню відсутність протиправними, скасувати відповідні акти повністю або частково, зобов'язати вчинити певні дії, а також стягнути кошти за відшкодування шкоди.

Задля можливості таких суб'єктів вступати до адміністративно-процесуальних відносин основоположною для них є наявність необхідного обсягу правосуб'єктності. Причому як загальної, так і

процесуальної. Загальна правосуб'єктність таких осіб передбачає можливість бути учасником публічно-правових відносин, а процесуальна – у межах публічно-правового спору, що передається на розгляд адміністративного суду. Необхідно відмітити, що для окремого суб'єкта може бути властивою спеціальна адміністративно-процесуальна правосуб'єктність, особливості якої зумовлюються предметним полем спірних відносин.

Так, наприклад, загальна правосуб'єктність фізичної особи є повною з моменту повноліття (за загальним правилом), а юридичної особи приватноправової приналежності – з моменту її державної реєстрації, тобто офіційного визнання державою факту її створення. Вона передбачає їхнє право особисто чи через інститут представництва реалізовувати своє право на звернення до адміністративного суду. Щодо фізичних осіб міститься застереження – відсутність факту визнання її недієздатною, а також законодавчих обмежень щодо участі її у публічно-правових відносинах. Спеціальною правосуб'єктністю, як приклад, користуються суб'єкти фізичної культури і спорту, платники податків і зборів, жителі конкретної громади або громадські інституції у межах захисту публічного інтересу тощо.

Отже, можемо узагальнити, що ключовою передумовою для реалізації права на звернення до адміністративного суду осіб приватної приналежності є наявність у них необхідного обсягу адміністративної правосуб'єктності як загального, так і спеціального складу. Умовами для ініціації активізаційного механізму його реалізації слід вважати: 1) наявність спірних відносин, пов'язаних з порушенням прав, свобод чи законних інтересів індивідуалізованої особи у сфері публічно-правових відносин (як виключення – публічного інтересу); 2) приналежність таких відносин до групи публічно-управлінських, де один суб'єкт уповноважений керувати поведінкою іншого; 3) належність позивача, тобто таке порушення скоєно щодо тієї особи, що безпосередньо звертається до адміністративного суду (або в інтересах саме цієї особи діє її представник); 4) правильне визначення предметної, територіальної та інстанційної юрисдикції адміністративного суду, здатного вирішити такий спір; 5) вичерпність інших способів захисту порушених прав, свобод чи законних інтересів особи. Своєю чергою, підставою для реалізації такого права є наявність доказової бази задля підтвердження реального порушення прав, свобод або законних інтересів особи з боку суб'єкта виконання управлінських функцій.

Другу групу суб'єктів права на звернення до адміністративного суду формують ті, що репрезентують виконання публічно-владних управлінських функцій. За визначеннями КАС України такими є органи державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), органи місцевого самоврядування, їх посадові чи службові особи, інші суб'єкти, які законодавчо повноважені владно керувати поведінкою іншого (інших) суб'єкта (суб'єктів), а останній (останні) відповідно зобов'язаний (зобов'язані) виконувати вимоги та приписи такого суб'єкта [5; 6].

Адміністративно-процесуальне законодавство чітко встановлює, що такі суб'єкти мають право звернутися до адміністративного суду виключно у випадках, визначених Конституцією та законами України [5]. Причому відповідачами при таких категоріях адміністративних справ можуть бути як суб'єкти публічного, так і приватного права.

Основна мета реалізації ними такого права є захист публічного інтересу. Причому у випадку відсутності підстав для захисту публічного інтересу, суб'єкти владних повноважень мають право звернення до адміністративного суду як юридичні особи.

Щодо вказаного є декілька застережень. Зокрема, по-перше, захист публічного інтересу має бути визначеним законодавчо як право чи обов'язок конкретного суб'єкта владних повноважень. Так, наприклад, Пенсійний фонд України відповідно до покладених на нього завдань забезпечує самопредставництво інтересів Пенсійного фонду України в судах України, зокрема через територіальні органи Пенсійного фонду України [7]. Аналогічно діє Національна поліція, Міноборони тощо шляхом уповноваження осіб діяти від їхнього імені, у тому числі через їх посадових (службових) осіб [8; 9].

По-друге, слід розрізняти суб'єкта владних повноважень як рівного у правах з іншими учасниками, де спір між ними не підлягає судовому розгляду в порядку адміністративного судочинства (виключення – компетенційний спір, що допускає таку можливість) з тим, де суб'єкт владних повноважень діє не як суб'єкт владних повноважень (у розумінні пункту 7 частини 1 статті 4 КАС України).

Велика Палата Верховного Суду відзначає, що коли держава вступає у цивільні правовідносини, вона має цивільну правоздатність на рівні з іншими учасниками цивільних правовідносин. Держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через відповідні органи, які діють у межах їхньої компетенції, встановленої законом. У випадку, коли держава вступає в адміністративні правовідносини, вона діє через свої органи як суб'єкт владних повноважень [10].

Однак виключення є можливим зокрема коли такий суб'єкт є стороною договору оренди земельної ділянки, укладеного на підставі Земельного Кодексу України та Закону України «Про оренду землі». За цих спірних правовідносин, наприклад, міська рада, звертаючись із позовом до суду про захист своїх прав, виступає як юридична особа (сторона земельних правовідносин) від імені територіальної громади [11].

Базовим при цьому зокрема є те, що поведінка органів, через які діє держава у цивільних або адміністративних відносинах, розглядається як поведінка держави у цивільних або адміністративних відносинах. Отже, як у цивільних, так і в адміністративних відносинах органи, через які діє держава, не мають власних прав і обов'язків, але наділені повноваженнями (компетенцією) представляти державу у

відповідних відносинах. Держава в особі відповідних органів може брати участь в судових процесах, в тому числі в якості позивача, за правилами цивільного, господарського або адміністративного судочинства, виходячи, в першу чергу, із суті правовідносин та з урахуванням, зокрема, суб'єктного складу сторін та інших чинників, які можуть впливати на визначення юрисдикції судів. Тобто за загальним правилом один орган державної влади не може звертатися з позовом до іншого органу, бо це означатиме позов держави до неї самої [12; 13].

По-третє, специфічним різновидом спірних відносин між органами влади є компетенційний спір, який існує як виняток із вищенаведеного правила. Компетенційний спір розглядається як стан регулятивного публічного правовідношення (спору про право), пов'язаного із наявністю взаємних рівнозначних є юридичної точки зору претензій, які виникли внаслідок порушення чи оспорювання права, наданого з метою виконання зазначених функцій державними органами, органами місцевого самоврядування [14, с. 9]. Хоча формально цей спір вирішується у позовному провадженні, по суті це не є спором про право [15].

По-четверте, у судовій практиці також є непоодинокі приклади справ, в яких суб'єкт владних повноважень звертається, фактично, з позовом «до самого себе». Але в той же час, це передбачає з'ясування адміністративним судом фактично-правових причин та умов публічно-владної діяльності органів місцевого самоврядування, які вплинули на виникнення конфліктних правовідносин у різних сферах державного управління чи місцевого самоврядування [с. 79]. Так, у справі № 820/3552/17 Департамент екології та природних ресурсів звернувся з позовом до товариства про скасування наданого цьому товариству дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та анулювання позитивного висновку державної екологічної експертизи. В обґрунтування підстав звернення до суду позивач послався на подання товариством недостовірної інформації під час звернення із заявою про отримання дозволу. У постанові від 18 жовтня 2018 року у цій справі Верховний Суд погодився із судами попередніх інстанцій про наявність підстав для задоволення позову суб'єкта владних повноважень [4, с. 22].

Доцільно також вказати, адміністративно-процесуальна доктрина містить дві полярні думки щодо можливості органів місцевого самоврядування реалізації права на звернення до адміністративного суду з позовом до відповідного суб'єкта владних повноважень. Наприклад, у справі №9901/411/19, яка була в провадженні Касаційного адміністративного суду як суду першої щодо вирішення спору між Соснівською міською радою та Верховною Радою України щодо визнання протиправною повністю та нечинною постанову Верховної Ради України «Про зміни в адміністративно-територіальному устрої Львівської області і встановлення меж Сокальського району Львівської області» №2749-VIII від 06 червня 2019 року, за висновками Верховного Суду ні Конституція України, ні закони України не наділяють органи місцевого самоврядування повноваженнями звертатись до суду з позовом до Верховної Ради України про оскарження її постанов, Соснівська міська рада як суб'єкт владних повноважень не має права на звернення до адміністративного суду з відповідним позовом; цей спір не може бути вирішений жодним судом. Причому акцентується, що можливість звернення суб'єкта владних повноважень до суду адміністративної юрисдикції має бути пов'язана з виконанням ним владних управлінських функцій у межах повноважень та за умови, що право на таке звернення прямо передбачене законом [17].

З такими висновками не погоджується один із колегії суддів Касаційного адміністративного суду, вказуючи, що позбавлення територіальної громади Соснівської міської ради права на звернення до адміністративного або будь-якого іншого суду з позовом (в інтересах відповідної територіальної громади) про визнання протиправним та скасування рішення Верховної Ради України (акт, що фактично, передбачає включення території міста Соснівка до іншої адміністративно-територіальної одиниці) не переслідує легітимну мету і така мета не відповідає потребам суспільства та окремих осіб; не забезпечує розумну пропорційність між встановленими обмеженнями та поставленою метою; зроблено без перевірки доводів позивача про неправомірність втручання у його права та без визначення альтернативних способів захисту, які б гарантували не теоретичну, а практичну та ефективну можливість захисту відповідного порушеного права [18].

Причому у межах адміністративно-процесуальної науки точиться наукова полеміка не тільки щодо можливості органів місцевого самоврядування реалізації права на звернення до адміністративного суду з позовом до відповідного суб'єкта владних повноважень, а й загалом можливості отримання судового захисту від дій та рішень суб'єктів владних повноважень аналогічними суб'єктами, адже з одного боку це дійсно протистояння держави самій собі, проте з іншого боку – положення статей 3, 5, 6, 8, 55, 124 та 125 Конституції України дозволяють застосовувати широке тлумачення частини 1 статті 2 КАС України. Таке тлумачення передбачає, що мета (ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, а також прав та інтересів юридичних осіб) може переважати над «формальними» процесуальними обмеженнями у праві суб'єктів владних повноважень на звернення із позовом до адміністративного суду як до інших суб'єктів публічного права, так і будь-якого суб'єкта приватного права [4].

Отже, узагальнюючи суб'єкти владних повноважень як суб'єкти реалізації права на звернення до адміністративного суду є специфічною його групою. Базовою передумовою для реалізації цього права є наявність у них спеціальної адміністративної правосуб'єктності, яка полягає у можливості останніх на законних підставах активізувати судові механізми захисту публічного інтересу. Однак трактування

«публічний інтерес» у цьому контексті має спірну юридичну природу, адже з одного боку це пряма вказівка на чіткість, процедуралізацію та законність дій суб'єктів владних повноважень, обумовлених необхідністю захисту інтересів держави у спосіб реалізації їхніх повноважень, а з іншого боку – унеможливлення застосування такими суб'єктами адміністративного розсуду у випадку виникнення необхідності звернення до адміністративного суду з підстав, не передбачених законодавчою нормою. Тим самим забезпечується правовий вакуум для свавільності поведінки окремих учасників публічно-правових відносин й виникнення спірних відносин, що не підлягають вирішенню судовою системою загалом. Відповідно, по-перше, специфіка реалізації цього права обумовлюється як об'єктним критерієм, тобто можливістю вирішення адміністративним судом виключно питань, які забезпечені належною нормативною регламентацією, так і суб'єктивним – відсутністю у таких суб'єктів власних прав та обов'язків, що за загальним правилом унеможливує його реалізацію в межах процедури захисту власного інтересу.

Окрім загальних умов (належність позивача, юрисдикційність спору адміністративному суду тощо), умовами для ініціації активізації механізму його реалізації слід вважати: 1) порушення суб'єктами адміністративно-правових відносин певної сфери життєустрою держави встановленого режиму їхньої функціональності (порушення встановленої моделі дозволеної або необхідної поведінки); 2) необхідність виконання ними їхніх завдань та функцій; 3) фактичне дублювання повноважень між різними суб'єктами здійснення публічно-управлінських функцій або наявність перешкод практичної їхньої реалізації, спричинених діями інших аналогічних суб'єктів.

Своєю чергою, підставою для реалізації такого права є законодавче закріплення за суб'єктом владних повноважень відповідних прав та обов'язків, що забезпечують йому можливість бути стороною конкретної адміністративної справи або наявність правових прогалин та колізій, що спричиняють компетенційний конфлікт між органами влади.

Попри значну кількість відмінних особливостей реалізації права на звернення до адміністративного суду вище аналізованих суб'єктів, однією з об'єднуючих та фундаментальних його елементів є інститут судового представництва. За загальним правилом, встановленим КАС України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, державні органи, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи здійснюють судове представництво інших осіб на законних або договірних підставах. Зокрема законними представниками є батьки щодо інтересів неповнолітніх осіб або опікуни фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена. Своєю чергою, договірне судове представництво загалом репрезентується діяльністю адвокатів, однак є виключення, коли таке право надано іншим особам. Окрім того, як приклад, прокурор наділений правом звернення до адміністративного суду в інтересах держави, а Національне агентство з питань запобігання корупції – в інтересах викривача.

Висновки. Суб'єкти реалізації права на звернення до адміністративного суду класифікуються на дві основні групи – носії суб'єктивних прав та обов'язків (фізичні та юридичні особи) та носії публічного інтересу (суб'єкти владних повноважень і як виключення – громадські організації). Однак трактування «публічний інтерес» у цьому контексті має спірну юридичну природу, адже з одного боку це пряма вказівка на чіткість, процедуралізацію та законність дій суб'єктів владних повноважень, обумовлених необхідністю захисту інтересів держави у спосіб реалізації їхніх повноважень, а з іншого боку – унеможливлення застосування такими суб'єктами адміністративного розсуду у випадку виникнення необхідності звернення до адміністративного суду з підстав, не передбачених законодавчою нормою. Тим самим забезпечується правовий вакуум для свавільності поведінки окремих учасників публічно-правових відносин й виникнення спірних відносин, що не підлягають вирішенню судовою системою загалом. Також доцільно виокремлювати первинних та похідних суб'єктів реалізації права на звернення до адміністративного суду, де перші діють у порядку самопредставництва, а останні – репрезентують інститут судового представництва інтересів іншої особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Джафарова М. Представництво в адміністративному судочинстві України. *Форум права*. 2010. № 2. С. 115–120.
3. Мазурик Н. Суб'єкти права на доступ до адміністративно-юрисдикційного захисту. *Актуальні проблеми правознавства*, 2017. №1. Т. 2. С. 25-37.
4. Берназюк Я. Звернення суб'єкта владних повноважень з позовом до адміністративного суду: виняток чи необхідність? *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*, 2020. Том 31 (70) Ч. 2 № 2. С. 20-27.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду по справі № 914/2006/17 від 23 травня 2018 року. *Система пошуку та аналізу судових рішень*. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/74506084>.
7. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280. *Верховна Рада України офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>.

8. Про затвердження Положення про Міністерство оборони України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. № 671. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>.
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду по справі № 915/478/18 від 26.02.2019 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/81329465>.
11. Постанова Верховного Суду по справі № 160/11892/20 від 23 вересня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99834564>.
12. Постанова Верховного Суду по справі № 826/10972/16 від 06 грудня 2021 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101698229>.
13. Постанова Верховного Суду по справі №540/2804/19 від 13 квітня 2021 року. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/96220005?fbclid=IwAR0hU9SJI0GbT7zqQccfMhKyrAWollW03hO_UhYU_Y3gnlTvy7henJQxxNk.
14. Кобилянський М.Г. Компетенційний спір як предмет юрисдикції адміністративних судів : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2014. 210 с.
15. Постанова Великої Палати Верховного Суду по справі № 826/3115/17 від 13 листопада 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85776336>.
16. Джафарова О. В., Синицька Я. П. Судові рішення в адміністративному судочинстві : питання теорії та практики : монографія. Харків: ХНУВС, 2014. 238 с. <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17191>.
17. Ухвала Верховного Суду по справі №9901/411/19 від 24 грудня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86717421>.
18. Окрема думка судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Берназюка Я.О. на ухвалу Верховного Суду від 24 грудня 2019 року в адміністративній справі за позовом Соснівської міської ради до Верховної Ради України про визнання протиправною та нечинною постанови Верховної Ради України «Про зміни в адміністративно-територіальному устрої Львівської області і встановлення меж Сокальського району Львівської області» № 2749-VIII від 06.06.2019. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86828275>.

REFERENCES:

1. Konstytutsiya Ukrainy (1996, June 28) [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy № 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141. [in Ukrainian].
2. Dzhafarova, M. (2010). Predstavnytstvo v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy [Representation in the administrative judiciary of Ukraine]. *Forum prava*. № 2. S. 115–120. [in Ukrainian].
3. Mazuryk, N. (2017). Sub'yekty prava na dostup do administratyvno- yurysdyktsiynoho zakhystu [Subjects of the right to access to administrative and jurisdictional protection]. *Aktual'ni problemy pravoznavstva*, №1. T. 2. S. 25-37. [in Ukrainian].
4. Bernazyuk, YA. (2020). Zvernennya sub'yekta vladnykh povnovazhen' z pozovom do administratyvnoho sudu: vynyatok chy neobkhdnist'? [Appeal of a subject of authority with a claim to an administrative court: an exception or a necessity?]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Seriya: yurydychni nauky*, Tom 31 (70) CH. 2 № 2. S. 20-27. [in Ukrainian].
5. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy (2005, July 6) [Administrative Judicial Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy № 2747-IV. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiynyy sayt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>. [in Ukrainian].
6. Postanova Velykoyi Palaty Verkhovnoho Sudu po spravi № 914/2006/17 vid 23 travnya 2018 roku [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No. 914/2006/17 of May 23, 2018]. *Systema poshuku ta analizu sudovykh rishen'*. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/74506084>. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Pensiynyy fond Ukrainy (2014, July 23) [On the approval of the Regulations on the Pension Fund of Ukraine] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 280. Verkhovna Rada Ukrainy ofitsiynyy sayt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Tex>. [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo oborony Ukrainy [On the approval of the Regulation on the Ministry of Defense of Ukraine]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 671. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiynyy sayt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Natsional'nu politsiyu (2015, October 28) [On approval of the Regulations on the National Police] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 877. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiynyy sayt. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>. [in Ukrainian].
10. Postanova Velykoyi Palaty Verkhovnoho Sudu po spravi № 915/478/18 vid 26.02.2019 [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No. 915/478/18 dated February 26, 2019]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/81329465>. [in Ukrainian].

11. Postanova Verkhovnoho Sudu po spravi № 160/11892/20 vid 23 veresnya 2021 [Resolution of the Supreme Court in case No. 160/11892/20 of September 23, 2021]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99834564>. [in Ukrainian].
12. Postanova Verkhovnoho Sudu po spravi № 826/10972/16 vid 06 hrudnya 2021 roku [Resolution of the Supreme Court in case No. 826/10972/16 dated December 6, 2021]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/10169822>. [in Ukrainian].
13. Postanova Verkhovnoho Sudu po spravi №540/2804/19 vid 13 kvitnya 2021 roku [Resolution of the Supreme Court in case No. 540/2804/19 dated April 13, 2021]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/96220005?fbclid=IwAR0hU9SJl0GbT7zqQccfMHkYrAWollW03hO_UhYU_Y3gnlTvy7thenJQxxNk. [in Ukrainian].
14. Kobylans'kyi, M.H. (2014). Kompetentsynny spir yak predmet yurysdyktsiyi administratyvnykh sudiv [Competence dispute as a subject of jurisdiction of administrative courts] : dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 210 s. [in Ukrainian].
15. Postanova Velykoyi Palaty Verkhovnoho Sudu po spravi № 826/3115/17 vid 13 lystopada 2019 roku [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No. 826/3115/17 of November 13, 2019]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85776336>. [in Ukrainian].
16. Dzhaferova, O. V., Snyts'ka, YA. P. (2014). Sudovi rishennya v administratyvnomu sudochynstvi : pytannya teorii ta praktyky [Court decisions in administrative proceedings: issues of theory and practice] : monohrafiya. Kharkiv: KHNUVS, 238 s. <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/17191>. [in Ukrainian].
17. Ukhvala Verkhovnoho Sudu po spravi №9901/411/19 vid 24 hrudnya 2019 roku [Decision of the Supreme Court in case No. 9901/411/19 of December 24, 2019]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86717421>. [in Ukrainian].
18. Okrema dumka suddi Kasatsynoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu Bernazyuka YA.O. na ukhvalu Verkhovnoho Sudu vid 24 hrudnya 2019 roku v administratyvnyy spravi za pozovom Sosnivs'koyi mis'koyi rady do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny pro vyznannya protypravnoy ta nechynnoy postanovy Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro zminy v administratyvno-terytorial'nomu ustroiy L'vivs'koyi oblasti i vstanovlennya mezh Sokal's'koho rayonu L'vivs'koyi oblasti» № 2749-VIII vid 06.06.2019 [Dissenting opinion of the judge of the Administrative Court of Cassation as part of the Supreme Court Bernazyuk Ya.O. on the decision of the Supreme Court of December 24, 2019 in the administrative case regarding the claim of the Sosniv City Council to the Verkhovna Rada of Ukraine to recognize as illegal and invalid the resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On changes in the administrative-territorial structure of the Lviv region and establishing the boundaries of the Sokal district of the Lviv region" No. 2749 -VIII from 06.06.2019]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86828275>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 13.05.2021

УДК 340.01; 34.01-027.21(092); 340.12

Вдовічен Віталій Анатолійович,

доктор юридичних наук, доцент кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

e-mail: v.vdovschen@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4496-6435>

НОРМИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЗВАЖУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ І/АБО ПРИНЦИПІВ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ

У статті констатовано, що здобутком соціологічної юриспруденції XIX – XX ст.ст. є формування поняття зважування інтересів, яке у формі зважування принципів стало складовою принципу пропорційності. Елементом зважування інтересів і зважування принципів є поняття норм для вирішення, докладний розгляд якого здійснив у своїх працях Є. Ерліх. Так порушується проблема про співвідношення таких норм, з одного боку, і юридичної теорії зважування інтересів і/або принципів, з іншого.

Здійснено ретроспективний аналіз теорії зважування, охарактеризовано особливості зважування інтересів як антропологічного та деонтологічного поняття, визначено функціональну роль норми для вирішення в структурі принципу пропорційності.

Зазначено, що юридична теорія зважування виникає в ранній соціологічній юриспруденції, представленій Ф. Гекком (юриспруденція інтересів), Е. Штампе (рух вільного права) та Є. Ерліхом (норми для вирішення). Сучасна юридична теорія зважування розроблена Р. Алексі у формі теорії зважування принципів як велінь оптимізації. Наголошено, що норми для вирішення функціонують в процесі зважування інтересів як антропологічне та деонтологічне практичне поняття. Встановлено, що норми для вирішення є результатом зважування інтересів і/або